

31. Shepovetskyi Yu. Dyvovyzhna podorozh Miakusha, Netaka ta Neposydka. Kharkiv: VD «ShKOLA», 2011. 176 s.
32. Shcherbachenko T. Pup Zemli, abo Yak Darynka svit riatuvala. Kyiv: Hrani-T, 2007. 56 s.

Горобець Руслана Ігорівна, аспірантка кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Horobets Ruslana, post-graduate student of the Ukrainian Language Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine).

Стаття надійшла: 30.10.2023

Статтю прийнято до друку: 06.11.2023

УДК 811.161.2'367.322:821.161.2-3-93

DOI 10.31652/2521-1307-2023-37-57-67

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОСТОГО РЕЧЕННЯ ЯК ВАРІАНТА СИНТАКСИЧНОЇ ОДИНИЦІ «РЕЧЕННЯ» В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОЗІ ДЛЯ ДІТЕЙ

Ніна Іваницька

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Україна, м. Вінниця, вул. Острозького, 32
e-mail: pyasta4@gmail.com
ORCID: 0000-0001-8111-3645

У статті представлено результати дослідження простого речення як варіанта синтаксичної одиниці «речення» в контексті вияву ознак комунікативно-прагматичного потенціалу в українській прозі для дітей. Узагальнені й описані формальні показники употужнення комунікативно-прагматичних ознак у структурі двоскладного та односкладного речень на матеріалі прози В. Нестайка. Підтверджені теоретичні положення вчених-синтаксистів щодо можливості й доцільності використання нових теорій категорійної граматики в практиці освоєння мовних реальностей.

Ключові слова: синтаксична одиниця, варіант синтаксичної одиниці, просте двоскладне речення, просте односкладне речення, формально-граматичні ознаки, стильові особливості, комунікативно-прагматичний потенціал, мова прози для дітей, В. Нестайко.

COMMUNICATIVE AND PRAGMATIC POTENTIAL OF THE SIMPLE SENTENCE AS A VARIANT OF THE SYNTAX UNIT "SENTENCE" IN UKRAINIAN PROSE FOR CHILDREN

Nina Ivanytska

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubumskyi State Pedagogical University

Osrozko St, 32, Vinnitsia, Ukraine

e-mail: pyasta4@gmail.com

ORCID: 0000-0003-1002-9731

Introduction. *The article describes the results of the study of the simple sentence as a variant of the syntactic unit "sentence" in terms of revealing the signs of communicative and pragmatic potential in Ukrainian prose for children.*

Purpose. *The research aims at characteristics of the communicative and pragmatic potential of the simple sentence (two-member, one-member). It focuses on the generalizations about its stylistic functions in children prose (based on the material of V. Nestaiko's prose).*

Methods. *The dominant method was scientific analysis, based on theoretical provisions about the relationship between language and thinking; the well-known axiom about the combination of formal and semantic factors in the qualification of syntax postulates was applied. Elements of distributional and transformational analysis were also used.*

Results. *A corpus of two-member and one-member simple sentences (without secondary parts and with them) was created within the text by V. Nestaiko for children. The tasks set in the study have been solved.*

Originality. *The scientific novelty of the study lies in the widest possible use of traditional and new methods of analyzing children prose that is quite original in content and grammar.*

Conclusion. *The results obtained in the study demonstrate an in-depth analysis of the syntactic unit "sentence" in the children prose, and the approach itself can be considered a guideline for studying other syntactic units of the Ukrainian language, as well as in the comparative aspect.*

Keywords: *syntactic unit, variant of a syntactic unit, simple two-member sentence, simple one-member sentence, formal and grammatical features, stylistic features, communicative and pragmatic potential, shot fiction for children, V. Nestaiko.*

Постановка проблеми. В основу дослідження покладено просте речення, яке як варіант синтаксичної одиниці «речення» було й залишається в центрі уваги науковців, водночас постійно породжуючи різні проблемні питання, сукупність яких не зникає, а, навпаки, множитьс я зараз.

Як до речення, так і до всього синтаксису ми підходимо, глибоко розуміючи, що в українській лінгвістиці відбулася суттєва переорієнтація в тлумаченні багатьох ознак синтаксичних одиниць (від зовнішньосинтаксичних до внутрішньосинтаксичних), побудову відповідних теорій, аргументацій базуємо на науково виважених аргументаціях. Вартують особливої уваги концептуальні засади категорійності вивчення мовних одиниць, які дозволили розгляд більшості синтаксичних одиниць у їхньому різноаспектному вимірі, як і в ієрархізованому представленні варіативності [6; 11; 15; 16; 17; 22].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У ракурсі аналізу досліджень і публікацій щодо заявленої теми статті ми обмежуємося переліком основних публікацій науковців, що

служать підґрунтям нашого дослідження [2; 7; 10; 11; 12; 13; 23; 25; 29; 32]. Можна лише додати, що теоретичні постулати, що стосуються речення, його сутності в системі синтаксичних одиниць, нерозривно пов'язані з найголовнішою одиницею мовної системи – словом у його невичерпній здатності слугувати засобом осмислення й використання речень у мовному дискурсі, забезпечувати динаміку теорії й практики пізнання. Тому варто зауважити, що в наукових працях із синтаксису ми представляємо слово (повнозначну словоназву денотата) як універсальний знак, здатний поєднувати змістові властивості категорійних значень одиниць різних рівнів структури мови. Повнозначне слово в нашому трактуванні його категорійної сутності в проєкції на міжрівневу категорію «автосемантизм / синсемантизм» поєднує питання як формально-синтаксичного членування простого речення, так і проблеми категорійного аналізу й представлення комунікативно-прагматичних особливостей основних одиниць синтаксичного ладу української мови [15; 19; 20; 22].

Використані в статті деякі авторські назви понять, звісно, не претендують на заміну ними традиційних терміноназв, а лише слугують для викладу результатів поглибленого аналізу відповідних мовних реальностей у межах традиційних та почасти оновлених категорійних визначеностей (маємо на увазі, наприклад, автосемантична словоназва процесуального денотата, синсемантична словоназва денотата, міжрівнева категорія «автосемантизм / синсемантизм», позиційна структура простого речення та ін.).

Мета дослідження – схарактеризувати комунікативно-прагматичний потенціал простого речення (двоскладного, односкладного) та зробити узагальнення щодо його стилістичних функцій у прозових творах для дітей (на матеріалі прози В. Нестайка).

У дослідженні поставлено такі **завдання**:

- узагальнити інваріантні ознаки синтаксичної одиниці «речення» в системі найголовніших синтаксичних одиниць (словосполучення, члена речення, речення);
- розглянути двоскладні й односкладні речення як варіанти простого речення в мові прози для дітей, орієнтуючись на їхні граматичні центри та частково враховуючи другорядні компоненти в позиційній структурі речення;
- основну увагу зосередити на виявленні стилістичних функцій та комунікативно-прагматичних особливостей простих речень у прозі для дітей.

Матеріал дослідження. Корпус фактичного матеріалу, відібраного для аналізу, охоплює вилучені з книги Всеволода Нестайка понад 700 реченнєвих структур, до складу яких увійшли переважно прості двоскладні та односкладні речення (непоширені й поширені). Водночас картотеку джерельної бази поповнили також складні речення, використані для підтвердження відповідних думок автора. Варто зауважити, що, добираючи речення, ми орієнтувалися переважно на монологічний виклад; не враховувалися також неповні чи еліпсовані конструкції.

Методи та прийоми дослідження. Специфіка об'єкта дослідження, мета й поставлені в роботі завдання зумовили комплексне використання різних методів і прийомів аналізу. Домінантним слугував метод наукового аналізу, базований на врахуванні відомих теоретичних положень про зв'язок мови і мовлення, мови і мислення та відомої аксіоми про поєднання формальних і семантичних чинників у кваліфікації тих чи тих постулатів синтаксису. Методику дистрибуцій, як і трансформацій також застосовували, аналізуючи матеріал і добираючи відповідні приклади-ілюстрації, уведені у виклад результатів дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологічні й теоретичні підвалини як надійний фундамент для вивчення основ граматики української мови, її національної

специфіки, законів у сфері категорійних особливостей структури та функцій граматичної системи, мовних систем у їхньому зіставленні, заклали українські вчені (І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, Н. І. Гуйванюк, П. С. Дудик, С. Я. Єрмоленко, М. А. Жовтобрюх, А. П. Загнітко, І. Я. Завальнюк, Т. Є. Масицька, Л. І. Мацько, О. І. Межов, О. С. Мельничук, М. В. Мірченко, М. Я. Плющ, В. М. Русанівський, М. С. Скаб, І. І. Слинько, Н. М. Сологуб, М. І. Степаненко та ін.). Теорія сучасного синтаксису увібрала найкращі здобутки традиційного вивчення лінгвістичних об'єктів, що їх можна представити у вигляді триєдиного підходу до їхньої інтерпретації (формально-граматичного, семантико-синтаксичного та комунікативно-прагматичного). Водночас варто зазначити, що різноманітні наукові інтерпретації, які відтворюють багатоаспектне вивчення синтаксичного ладу української мови, і досі не позбавлені окремих суперечностей та постановки щораз нових завдань у вивченні непростих синтаксичних постулатів.

Відомо, що будь-яке наукове дослідження, як і результати його висвітлення, базуються на термінах, їхній обмеженості та відносній досконалості в плані металінгвістичних інтерпретацій. Уведена у виклад змісту статті система терміноназв, що відтворюють металінгвістичні номінації відповідних понять за критерієм «найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови» виявляють порівняно високі показники абсолютної та відносної частот: «комунікативний» (абс. ч. – 98, відн. ч. – 0,0300) [4, с. 90], «прагматичний» (абс. ч. – 46, відн. ч. – 0,0141); «потенціал» (абс. ч. – 103; відн. ч. – 0,315); «речення» (абс. ч. – 175; відн. ч. – 0,0535) [4, с. 101].

Розв'язання поставлених у роботі завдань орієнтує на чітке й послідовне розмежування простих речень за структурою їхніх граматичних центрів, тобто поділ на прості двоскладні й прості односкладні речення. Подаємо лише деякі фрагменти опису реченневих структур обох типів, виявлені й підкріплені прикладами з аналізованого твору В. Нестайка.

Невелику групу в загальній кількості простих речень в аналізованому тексті становлять двоскладні речення, якщо не брати до уваги їхнє вживання в структурі складного речення та еліптичність у вираженні граматичної основи: *Бурмило Михайлович посміхається* (1, с. 99); *Заснули й хлопці* (1, с. 116); *І починається епідемія* (1, с. 136); *Починаються уроки* (1, с. 17) *Заєць – значить боягуз* (1, с. 19); *Але їжачки – не галушки* (1, с. 174).

Переважають в аналізованому тексті двоскладні речення, структуру граматичного центру яких поширюють другорядні компоненти з обставинним значенням, необов'язкова позиція яких сприяє перетворенню їх у семантично важливі, завдяки відсутній кореляції сем у дієслівному присудку й придієслівній обставині. Напр.: *Проте Кося Вухань радів передчасно* (1, с. 26); *Лісовичок Боровичок сердито чмихнув* (1, с. 134); *І Колько щиро заплакав* (1, с. 142); *А дідусь гордо виструнчився* (1, с. 133).

У загальній своїй масі двоскладні речення містять у своєму складі компоненти (головні й другорядні), у яких так чи так простежується наявність, як і употужнення комунікативно-прагматичного потенціалу простого речення. Звертаємо увагу на виділені компоненти в структурі таких двоскладних речень: *Соня й Вірочка були найдобрішими у класі, завжди всім співчували, допомагали, жаліли всіх* (1, с. 104); *Вірочка до того ще й дружила з пташками, стрибала по деревах, часто гостювала у гніздах* (1, с. 105).

Варто наголосити на тому, що в таких і подібних випадках присудкові дієсловоназви є переважно автосемантичними, навіть за умови увиразнення, урізноманітнення структури речень елементами однорідності на зразок: *І вони мовчки одвернулися і прочували мимо.*

Соромилися ж вони глянути одна одній у вічі, але не могли примусити себе зупинитися і допомогти бідному пташеняті (1, с. 105); *Підхопилася Зіна, почала співати, почала через скакалку стрибати* (1, с. 154). Як засвідчують реченнєві ілюстрації, «мовленнєва стихія виявляє своє багатство в різних ускладненнях основних словоназв, що засвідчують, окрім усього іншого, употужнювальні ознаки елементів однорідності особливо в художньому стилі сучасної української літературної мови» [14, с. 43], зокрема й у мовотворчості В. Нестайка.

Поодинокими в аналізованому тексті виявилися двоскладні речення, ознака «поширення» яких припадає на другорядні означення, залежні від підметів, а також додатки, деякі групи обставин у факультативній позиції, найчастіше виражені прийменниково-іменниковими словоназвами предметних денотатів. Напр.: *А навколо неї лежать у ліжках і хропуть химерні носаті чубаті хропуни* (1, с. 17); *Хропуни посхоплювалися з ліжок і белькотіли щось, ревіли, метушилися* (1, с. 176).

Осібне місце в синтаксичній структурі мови посідають односкладні речення, специфіку яких виокремлює найголовніша ознака – один головний член синтаксичного центру простого речення. За формально-граматичними ознаками, як і семантикою та стильовими особливостями, односкладні речення поділяють на кілька різновидів: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні та номінативні.

Кожен різновид односкладних речень у зазначеній системі односкладних може бути ілюстрований прикладами аналізованого тексту.

Означено-особові (у яких виконувач дії мислиться означено, а головний член виражений дієсловоформою 1-ої або 2-ї особи однини чи множини теперішнього або майбутнього часу дійсного чи наказового способу): *Побіжу чоловікові скажу* (1, с. 6); *Розуміємо, розуміємо все* (1, с. 10); *Хіба ж не чуєш?* (1, с. 10); *А скажи-но, Вухань, «р-р-р» по-ведмежому* (1, с. 10); *Повторимо, обов'язково повторимо* (1, с. 9); *Ходімо мерщій у палац Ледарила* (1, с. 180). Як бачимо, комунікативно-прагматичний потенціал таких односкладних структур досить високий: вони повною мірою «реалізують свої специфічні стильові риси: стислість, економність, яскраву виокремленість на тлі звичайних двоскладних реченнєвих структур» [13, с. 106], тому й задовольняють прагматичні інтенції письменників, які пишуть для дитячої аудиторії.

Означено-особові односкладні речення з головним членом, вираженим дієсловоформами наказового способу, у сучасному мовленні майже не виявляють ознак корельованості з двоскладними (відтінок прохання в односкладній структурі є менш відчутний, порівнюючи з двоскладною). В аналізованих текстах вони трапляються зрідка, напр.: *Мовчи, сину! Мовчи, дурненький!* (1, с. 12).

Неозначено-особові речення (різновид односкладних речень, у яких виконувач дії мислиться неозначено, а головний член виражають дієсловоформи 3-ої особи множини теперішнього, майбутнього часу чи минулого часу або умовного способу). Предикат у структурі таких речень вербалізований, тоді як суб'єкт сприймається на рівні уявлення про невизначені особи. В аналізованому тексті В. Нестайка прикладів таких структур небагато, проте вони стилістично виразні. Пор.: *Вийшли за ворота, [гульк – а з сусіднього двору мама-їжачиха вже Колька Колючку веде]* (1, с. 8); *Але й Косю, і Колька все ж прийняли* (1, с. 11); *Вчителів запросили зі столичного зоопарку!* (1, с. 27). Як слушно зауважує І. Завальнюк, «неозначено-особові речення не поступаються означено-особовим за стилістичною значущістю, бо акцентують на виконуваний дії та її об'єктові, а виконувач дії залишається на другому плані» [13, с. 108].

Узагальнено-особові речення – різновид односкладних речень, у яких дія чи стан сприймаються узагальнено, а головний член виражений дієсловом формою 2-ої особи – із власне-узагальненим чи частково-узагальненим значенням. Такі структури в аналізованому тексті не виявлені.

Інфінітивні речення (різновид односкладних речень, головний член яких є інфінітивом, синтаксично і семантично незалежним від інших членів речення) виражають: а) потребу дії чи стану: *Спинитися. Послухати* (1, с. 64); б) спонукання, прохання, пораду чи побажання виконати (або не виконувати) певну дію: *На уроках не розмовляти* (1, с. 20); в) недоцільність чи недоречність виконання дії: *Перестати б хіба що ..* (1, с. 23); г) схильність особи (осіб) до певної дії чи вчинку: *Тільки б гратися вам* (1, с. 48).

Комунікативно-прагматичний потенціал зазначених і наявних в аналізованому тексті прикладів найбільш рельєфно виражають структури означено-особових та узагальнено-особових речень і, що характерно, кількісно охоплюють діалоги, на відміну від монологів, які склали першооснову зібраного й проаналізованого матеріалу. Усе ж подаємо кілька таких прикладів, які заслуговують на увагу бодай у наших подальших дослідженнях: – *Захопився, аж самому весело стало* (1, с. 43); – *Слухаюсь!* (1, с. 128); – *Не забудьте захопити світлячкові ліхтарики* (1, с. 71); – *Я зроблю. От побачиш* (1, с. 23); – *Вставай, Косю!* (1, с. 42); – *Мовчи!* (1, с. 77); – *Відгукнись!* (1, с. 124); – *Кажіть швидше. – Не побоїмося* (1, с. 136); – *Згодні* (1, с. 138); – *Тільки не спіть!* (1, с. 149); – *Не відмовимося* (1, с. 136); – *Усе зробимо...* (1, с. 153) та ін.

Безособові речення – різновид односкладних речень, головний член яких виражає стихійну дію чи стан природи або стан, дію чи стан особи, які не залежать від її волі. Назва цього різновиду односкладних речень цілком корелює з їхньою семантико-синтаксичною сутністю. Основною ознакою безособових речень є те, що в них немає і не може бути підмета, а головний член лише нагадує присудок двоскладного речення, але відрізняється від нього тим, що не має граматичного зв'язку з відсутнім у ньому підметом. Отже, єдиний головний компонент безособового речення вміщує предикативність реченнєвої структури і наділений ознакою безособовості.

Залежно від способів морфологічного вираження головного члена безособові речення поділяються на кілька груп, кожна з яких представляють приклади речень аналізованого тексту. За кількісними показниками виділяються безособові речення, які можна назвати «абсолютно безособовими». Ознака «безособовість» у таких реченнях створюється за допомогою безособових дієслів та особових дієслів, ужитих у безособовому значенні, що мають форму 3 особи однини теперішнього часу чи форму однини середнього роду минулого часу: *Розвиднюється. Сіє крапельками. Наповнило свіжим повітрям кімнатку.* Семантичні горизонти таких речень дуже обмежені. Вони здебільшого номінують явища природи, що сприймаються зоровими чи слуховими відчуттями: *Відгрімло. Десь далеко погуркувало.* Уживаними в односкладних реченнях є також дієсловоназви процесуальних денотатів зі значенням руху. Безособові речення з такими дієсловами в ролі головного члена у своїй структурі супроводжуються обов'язковими компонентами з обставинним просторовим бо часовим значенням (*Далеко десь погуркувало; Давно відгрімло. Гуло безперестанку до самого вечора; Криницю піском засипало*). Сутність таких і подібних утворень безособових речень полягає в їхній здатності виражати стихійні процеси, завершений стан яких виникає через те, що мовець зображує причину як знаряддя якоїсь іншої, віддаленої причини, залишаючи невідомою істинну причину.

Речення зазначеного типу «володіють» прихованим суб'єктом дії, і їх нерідко можна трансформувати у відповідні особові конструкції, тобто наявне явище корельованості (*Залило водою город* → *Вода залила город*). Безособовість у таких реченнях створюється, отже, морфологічними особливостями дієслів та синтаксичною конструкцією речення загалом. Принагідно варто зауважити, що деякі дієсловоназви цих семантичних груп бувають обтяжені афіксами, здебільшого префіксами зі значенням завершеності, і сприяють вираженню значення доконаного виду дієслівної категорії виду: *Вода фонтаном б'є. Все залило*.

Склад односкладних безособових речень в аналізованому тексті значно розширюють структури, головний член яких утворюють предикативні прислівники: *можна*, *треба*, вступаючи в абсолютну сполучуваність із залежними від них інфінітивними формами дієслів: *Хіба можна таке вухо не вкусити?* (1, с. 19); *На уроках розмовляли не можна* (1, с. 20); *Треба плакати* (1, с. 138). Структуру таких безособових речень можуть урізноманітнювати: дієслово «бути» (*Не можна було без слів дивитися на неї* (1, с. 120); повторення інфінітивних складових головного члена (*Треба не сваритися, а проаналізувати як слід усе* (1, с. 114); уживання словоназв, залежних від прислівників, у ролі семантичних єдностей (*Треба вжити найрізніших заходів боротьби* (1, с. 115); *Треба й нашого страхопола записати* (1, с. 7).

За будовою граматичного центру безособові речення, уживані в аналізованому тексті, виступають переважно у двох формах: простій, представленій здебільшого однослівними номінаціями (*Темно* (1, с. 180)); простій, доповненій дієсловом «бути», рідше – «стати» (*Ніколи було про це думати* (1, с. 180); *Треба було назад у палац Ледарила поспішати* (1, с. 181); *Темно стало* (1, с. 184); *Їм стало сумно і порожньо* (1, с. 132).

Характерною ознакою безособових речень в аналізованому тексті є також ускладнення їхніх граматичних центрів другорядними компонентами, найчастіше факультативної залежності із властивою їм семантикою обов'язкового вираження відповідних ознак стосовно змалювання стану природи чи індивідуальних емоцій мовця: *Там же зовсім темно* (1, с. 177); *Завжди якось лячно починати у житті щось нове* (1, с. 14); *І зі слухом у Колька було погано* (1, с. 11).

Трапляються в аналізованому тексті також реченнєві структури (здебільшого складнопідрядної будови) з різними варіантами односкладних речень, що можна кваліфікувати як наявність ознак употужнення тексту односкладністю реченнєвих утворень на зразок: *Хоч і ліньки, але треба ж побачити, піддивитись, підслухати про що воно там балакатиметься на тих батьківських зборах* (1, с. 109).

Комунікативно-прагматичною домінантою односкладних речень у прозі В. Нестайка для дітей виступає здатність речень цього типу виражати стан природи чи стан людини.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок у визначеному аспекті. У розв'язанні визначених у роботі проблем, як і багатьох мікропроблемних питань, ми послідовно дотримувалися головного – методології виокремлення й аналізу простого речення й усіх його значеннєвих варіантів, виявленні ознак категорійності як базового поняття «категорія» в широкому (філософському) розумінні. Такий підхід дозволив використати наявний дуалізм у межах простого речення: двоскладність – односкладність і представити їх як варіанти граматичної (синтаксичної) категорії «просте речення».

У комунікативно-прагматичному аспекті проаналізовану систему двоскладних речень у прозі В. Нестайка для дітей можна представити двома варіантами, зокрема:

- стан суб'єкта, семантично й формально спроектований автосемантизмом дієсловоформи у присудковій позиції;

- стан суб'єкта, безпосередньо пов'язаний із обставинними ситуаціями, семантично й формально спроектованими синсемантичними дієсловоформами в присудковій позиції двоскладного речення.

Система односкладних речень у прозі В. Нестайка для дітей виявляє дещо ширше коло комунікативно-прагматичних ознак, зокрема:

- варіативність стану, динаміка, маркована семантикою головного компонента та статичність стану, маркована синсемантичними особливостями словоназв у ролі головного компонента;

- динаміка дії, прогнозована структурою окремих типів односкладних речень;

- особливість статичної й динамічної ознак структури односкладного речення, залежних від складу та властивостей другорядних компонентів.

Підпорядкувавши дослідження меті та розв'язанню основних завдань, робимо висновок про доцільність заявленого напрямку, що в комплексі традиційності й інноватики сприяє поглибленому вивченню синтаксису української мови.

Перспективність подальших розвідок убачаємо насамперед у розширенні матеріалу української прози для дітей, а також у поглибленому аналізі на такому матеріалі інших синтаксичних одиниць у їхньому якісно-кількісному представленні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Активні ресурси сучасної української номінації: ідеографічний словник нової лексики / Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк, Н. Ф. Клименко. Київ: ТОВ «КММ», 2013. 416 с.
2. Баган М. П. Заперечення в сучасному українському комунікативному просторі: традиції в новаторство: монографія. Київ: Видавничий центр КНУ, 2021. 224 с.
3. Баган М. П. Категорія заперечення в українській мові: функціонально-семантичний та етнолінгвістичний вияви: монографія. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. 376 с.
4. Бук С. 3000 найчастотніших слів наукового стилю сучасної української мови. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2006. 192 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1440 с.
6. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ: Либідь, 1993. 368 с.
7. Вихованець І. Р. Категорійний синтаксис і проблема предикативності. *Рідний край*. Полтава, 2001. № 2 (5). С. 28–32.
8. Ганич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Ганич, І. С. Олійник. Київ: Вища школа, 1985. 360 с.
9. Горобець Р. Парцельовані конструкції в мові сучасної прози для дітей: комунікативно-прагматичний аспект. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця, 2020. Вип. 31. С. 97–104.
10. Городенська К. Г. Деривація синтаксичних одиниць: монографія. Київ: Наукова думка, 1991. 192 с.
11. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
12. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підручник. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 384 с.
13. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ століття: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: монографія. Вінниця: Нова книга, 2009. 400 с.
14. Завальнюк І. Я., Іваницька Н. Л. Стильові властивості употужнення ознаки «однорідність» у структурі простого речення сучасної української літературної мови. *Наукові записки Вінницького*

державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). Вінниця, 2023. Вип. 36. С. 40–53.

15. Іваницька Н. Повнозначне слово української мови в сучасних категорійних вимірах: монографія. Вінниця: Нілан-ЛТД, 2017. 266 с.

16. Іваницька Н., Родюк Н. Типологія основних синтаксичних одиниць у сучасній українській граматиці та лінгводидактиці. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця, 2021. Вип. 33. С. 95–106.

17. Іваницька Н. Б. Функціонально-семантична класифікація слів в українській та англійській мовах: монографія. Київ : КНТУ, 2004. 194 с.

18. Іваницька Н. Б., Іваницька Н. Л. Комунікативно-прагматичний потенціал інтерогативів англійської мови: наукової статті. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка: науковий журнал. Філологічні науки*. Житомир, 2019. Вип. 1 (89). С. 63–69.

19. Іваницька Н. Л. Двоскладне речення в українській мові: монографія. Київ: Наукова думка, 1986. 133 с.

20. Іваницька Н. Л. Семантичний обсяг іменникової словоназви предметного денотата. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. Вінниця, 2014. Вип. 9. С. 126–133.

21. Іваницька Н. Л. Складений присудок як синтаксична структура. Синтаксис словосполучення і простого речення. Київ: Наукова думка, 1975. С. 59–84.

22. Іваницька Н. Л. Традиційне й оновлене вчення про синтаксичну модель простого речення. *Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. Дрогобич, 2017. № 8, т. 1. С. 45–53.

23. Кадомцева Л. О. Українська мова. Синтаксис простого речення. Київ: Вища школа, 1985. 127 с.

24. Каранська М. У. Синтаксис сучасної української літературної мови. Київ: Либідь, 1995. 312 с.

25. Ковалик І. І. Про лінгвальні категорії, їх властивості і види. *Мовознавство*. 1980. № 5. С. 10–13.

26. Костусяк Н. М. Категорія ступенів порівняння прикметників і прислівників: монографія. Луцьк: РВВ «Вежа», 2002. 179 с.

27. Костусяк Н. М. Структура міжрівневих категорій сучасної української мови: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. 452 с.

28. Леута О. І. Семантико-синтаксичні параметри українського дієслова. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. 397 с.

29. Масицька Т. Є. Полівалентні дієслівні предикати у структурі простого речення. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки*. 1997. № 12. С. 46–48.

30. Межов О. Г. Суб'єктні синтаксеми у структурі простого речення: монографія. Луцьк: РВВ «Вежа», 2007. 184 с.

31. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій: монографія. Луцьк: РВВ «Вежа», 2004. 393 с.

32. Слинько І. І. Парадигматика простого речення (односкладне речення). *Мовознавство*. 1980. № 3. С. 22–29.

33. Слинько І. І. Парадигматика простого речення української мови (двоскладне речення). *Мовознавство*. 1978. № 3. С. 23–31.

34. Українська мова. Енциклопедія / редкол. Русанівський В. М., Тараненко О. О. та ін. Київ: Українська енциклопедія, 2000. 752 с.

35. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. І. Тодор. Київ: Либідь, 2006. 221 с.

36. Шитик Л. В. Граматична система української мови в аспекті теорії перехідності: навчально-методичний посібник. Черкаси: Вид-во ЧНН імені Богдана Хмельницького, 2010. 156 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Нестайко В. Дивовижні пригоди в лісовій школі: Сонце серед ночі. Пригоди в Павутинії. Харків: ВД «Школа», 2020. 209 с.

REFERENCES

1. Aktyvni resursy suchasnoi ukrainskoi nominatsii: ideografichniy slovnyk novoi leksyky / Ye.A. Karpilovska, L.P. Kysliuk, N.F. Klymenko. K.: TOV «КММ», 2013. 416 s.

2. Bahan M. P, Zaperechennia v suchasnomu ukrainskomu komunikatyvnomu prostori: tradytsii v novatorstvo: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychiy tsentr KNU, 2021. 224s.

3. Bahan M. P. Katehoriia zaperechennia v ukrainskii movi: funktsionalno-semantychnyi ta etnolinhvistychnyi vyjavy: monohrafiia. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 2-12. 376 s.

4. Buk S. 3000 naichastotnishykh sliv naukovoho stylu suchasnoi ukrainskoi movy. Lviv: LU imeni Ivana Franka, 2006. 192 s.

5. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy / uklad. i hol. red. V.T. Busel. Kyiv; Irpin: VTF «Perun, 2004. 1440 s.

6. Vykhovanets I. R. Hramatyka ukrainskoi movy. Syntaksys. Kyiv: Lybid, 1993. 368 s.

7. Vykhovanets I. R. Katehoriinyi syntaksys i problema predykatyvnosti. Ridnyi kraj. Poltava, 2001. № 2(5). S. 28-32.

8. Hanych D. I. Slovnyk linhvistychnykh terminiv / D.I. Hanych, I.S. Oliinyk. Kyiv: Vyshcha shkola, 1985. 360 s.

9. Horobets R. Partselovani konstruktсии v movi suchasnoi prozy dlia ditei: komunikatyvno-prahmatychnyi aspekt. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo)* / hol. Red. Ye.D. Baran. Vinnytsia: TOV «Firma Planer», 2020. Vyp. 31. S. 97-104.

10. Horodenska K.H. Deryvatsiia syntaksychnykh odynyts: monohrafiia. Kyiv: Naukova dumka, 1991. 192 s.

11. Huivaniuk N. V. Slovo – Rechennia – Tekst. Chernivtsi: chernivetskyi nats. un-t, 2009. 664 s.

12. Dudyk P. S., Prokopchuk L. V. Syntaksys ukrainskoi movy: pidruchnyk. Kyiv: VTs «Akademiia», 2010. 384 s.

13. Zavalniuk I.Ia, Syntaksychni odynytsi v movi ukrainskoi presy pochatku KhKhI stolittia: funktsionalnyi i prahmalinhvistychnyi aspekty: monohrafiia. Vinnytsia: Nova knyha, 2009. 400 s.

14. Zavalniuk I.Ia., Ivanytska N.L. Stylovi vlastyvosti upotuzhnennia oznaky «odnorodnist» u strukturi prostoho rechennia suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo)*. Vinnytsia: TOV «Tvory», 2023. Vyp. 36. S. 40–53.

15. Ivanytska N. Povnoznachne slovo ukrainskoi movy v suchasnykh katehoriinykh vymirakh: monohrafiia. Vinnytsia: Nilan-LTD, 2017. 266 s.

16. Ivanytska N., Rodiuk N. Typolohiia osnovnykh syntaksychnykh odynyts u suchasni ukrainskii hramatytsi ta linhvodydakytsi. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznavstvo)*. Vinnytsia: TOV «firma Planer», 2021. Vyp. 33. S. 95–106.

17. Ivanytska N. B. Funktsionalno-semantychna klasyfikatsiia sliv v ukrainskii ta anhliiskii movakh: monohrafiia. Kyiv: KNTU, 2004. 194 s.

18. Ivanytska N. B., Ivanytska N.L. Komunikatyvno-prahmatychnyi potentsial interohatyviv anhlovnoi naukovoii statii. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka: naukovyi zhurnal. Filolohichni nauky*. Zhytomyr: Vyd-vo Zhytomyrskoho derzh. un-tu imeni I. Franka, 2019. Vyp. 1(89). S. 63–69

19. Ivanytska N. L. Dvoskladne rechennia v ukrainskii movi: monohrafiia. Kyiv: Naukova dumka, 1986. 133 s.

20. Ivanytska N. L. Semantychni obsiah imennykovoi slovonazvy predmetnoho denotata. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho. Serii: Filolohiia (movoznnavstvo)*. Vinnytsia: TOV firma «Planer», 2014. Vyp. 9. S. 126–133.
21. Ivanytska N. L. Skladyeni prysudok yak syntaksychna struktura. Syntaksys slovospoluchennia i prostoho rechennia. Kyiv: Naukova dumka, 1975. S. 59–84.
22. Ivanytska N. L. Tradytsiine y onovlene vchennia pro syntaksychnu model prostoho rechennia. *Naukovi zapysky Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznnavstvo)*. Drohobych, 2017. № 8, t. 1. S. 45–53.
23. Kadomtseva L. O. Ukrainska mova. Syntaksys prostoho rechennia. Kyiv: Vyshcha shkola, 1985. 127 s.
24. Karanska M. U. Syntaksys suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy. Kyiv: Lybid, 1995. 312 s.
25. Kovalyk I. I. pro linhvalni katehorii, yikh vlastyivosti i vydy. *Movoznnavstvo*. 1980. № 5. S. 10–13.
26. Kostusiak N.M. Katehoriia stupeniv porivniannia prykmetykiv i pryslivnykiv: monohrafiia. Lutsk: RVV «Vezha», 2002. 179 s.
27. Kostusiak N.M. Struktura mizhrivnevykh katehorii suchasnoi ukrainskoi movy: monohrafiia. Lutsk: Volyn. nats. un-t im. Lesi Ukrainky, 2012. 452 s.
28. Leuta O. I. Semantyko-syntaksychni parametry ukrainskoho diieslova. Kyiv: Vyd-vo NPU im. M.P. Drahomanova, 2007. 397 s.
29. Masytska T. Ie. Polivalentni diieslivni predykaty u strukturi prostoho rechennia. *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky*. 1997. № 12. S. 46–48.
30. Mezhev O. H. Subiektni syntaksemy u strukturi prostoho rechennia: monohrafiia. Lutsk: RVV «Vezha», 2007. 184 s.
31. Mirchenko M. V. Struktura syntaksychnykh katehorii: monohrafiia. Lutsk: RVV «Vezha», 2004. 393 s.
32. Slynko I. I. Paradyhmatyka prostoho rechennia (odnoskladne rechennia). *Movoznnavstvo*. 1980. № 3. S. 22–29.
33. Slynko I. I. Paradyhmatyka prostoho rechennia ukrainskoi movy (dvoskladne rechennia). *Movoznnavstvo*. 1978. № 3. S. 23–31.
34. Ukrainska mova. Entsyklopediia / redkol. Rusanivskiy V. M., Taranenko O. O. ta in. Kyiv: Ukrainska entsyklopediia, 2000. 752 s.
35. Ukrainska mova. Korotkyi tлумachnyi slovnyk linhvistychnykh terminiv / S. Ia. Yermolenko, S. P. Bybyk, O. I. Todor. Kyiv: Lybid, 2006. 221 s.
36. Shytyk L. V. Hramatychna systema ukrainskoi movy v aspekti teorii perekhidnosti: navchalno-metodychny posibnyk. Cherkasy: Vyd-vo ChNN imeni Bohdana Khmelnytskoho, 2010. 156 s.

SOURCES

1. Nestaiko V. Dyvovyzhni pryhody v lisovii shkoli: Sontse sered nochi. Pryhody v Pavutynii. Kharkiv: VD «Shkola», 2020. 209 s.

Іваницька Ніна Лаврентіївна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Україна).

Ivanytska Nina, Doctor of Philological Sciences, Professor, Professor of the Ukrainian Language Department of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine).

Стаття надійшла: 11.10.2023

Статтю прийнято до друку: 18.10.2023